

بسم الله الرحمن الرحيم

وازگان

- ١- لعنة: دور شدن از خیر. (این کلمه هنگامی که از سوی خدا برای گروهی از بندگان به کار برده می‌شود، به معنای دور شدن از خیر و لطف وی و به عنوان عذاب است و هنگامی که از سوی بندگان درباره‌ی یکدیگر استفاده می‌شود، به معنای نفرین و آرزوی دور شدن دیگری از رحمت و لطف پروردگار است.) (آیه ٨٩)
- ٢- بِسَمَا: چه چیز بدی است. («بِسَمَا» فعل ذم است و در تمام مذمت‌ها به کار می‌رود. (آیه ٩٠)
- ٣- بَغْيٌ: درخواست چیزی همراه با ظلم و تجاوز. (آیه ٩٠)
- ٤- بَاعُوا: به عذاب الهی بازگشتند. (بوء: رجوع کردن) (کنایه از استحقاق پیدا کردن است.) (آیه ٩٠)
- ٥- مُهِينٌ: خوار کننده. (هُون: ذلّت و خواری) (آیه ٩٠)

نکات تفسیری

آیه ٨٩

انکار پیامبر صلی الله وعلیه وآلہ وسلم با وجود علم به حقانیت آن حضرت در ذیل این آیه، از امام صادق علیه السلام روایتی نقل شده که خلاصه‌ی آن چنین است: «یهودیان در کتاب‌های خویش دیده بودند که بعثت پیامبر آینده، در بین دو کوه «عیرب» و «أَخْدَ» (دو طرف مدینه) خواهد بود؛ به همین جهت، از سرزمین خویش بیرون آمد و پس از جستجوی فراوان، به مدینه رسیدند و در آن جا سکونت گزیدند تا پیامبر اسلام ظهر کند؛ بعدها دو قبیله‌ی «اویس» و «خرچ» از مشرکان نیز، در آن جا ساکن شدند. این دو قبیله، هنگامی که جمعیت فراوانی پیدا کردند، به اموال یهود تجاوز کردند. یهودیان به آن‌ها می‌گفتند: "هنگامی که محمد مبعوث گردد، شما را از سرزمین ما بیرون خواهد کرد". اما هنگامی که آن حضرت مبعوث شد، این دو قبیله به او ایمان آورdenد، ولی یهود با این که ویژگی‌های او را در کتاب خویش خوانده و به امید ظهورش به مدینه آمده بودند، وی را انکار کردند».

پیام‌ها

- ١- چنان‌چه انتظار فرج، تؤام با خودسازی نباشد، هیچ سودی ندارد. «كَانُوا مِنْ قَبْلِ يَسْتَفِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءُهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ» یهودیان مدینه، کفار اویس و خزر را همواره تهدید می‌کردند که ما منتظر پیامبر آخرالزمان هستیم و چون او ظهور کند، همه‌ی شما را نابود خواهیم کرد. اما همین که ظهور کرد، اولین مخالفان پیامبر شدند. «فَلَمَّا جَاءُهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ»؛ زیرا در عمل و نیت خود اخلاص نداشتند و تنها در صورتی به تکالیف شریعت عمل می‌کردند، که با منافع مادی آنان منافات نداشته باشد. باید دانست که ما نیز از این خطر در امان نیستیم؛ چه بسا خدای ناکرده، با این که منتظر ظهور امام زمان هستیم، به مخالفت با حضرت برخیزیم. (آیه ٨٩)
- ٢- بدترین معاملات آن است که انسان هستی خود را بددهد و غضب الهی را بخرد. «بِسَمَا اشْتَرَوا بِهِ أَنْفُسَهُمْ... فَبَأُولُو بُغْضَبٍ» (آیه ٩٠)
- ٣- حسد، مایه‌ی کفر است. بنی اسرائیل آرزو داشتند پیامبر موعود از نژاد آنان باشد، ولی چون به آرزوی خود نرسیدند، حسادت ورزیده و به آیین وی کافر شدند. «بَغَيَا أَنْ يُنَزَّلَ» (آیه ٩٠)
- ٤- تعصبات بی‌جا انسان را تا حد کفر به سقوط می‌کشاند. «تُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَ يَكُفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَ هُوَ الْحَقُّ» (آیه ٩١)
- ٥- ذکر سوابق، زمینه را برای قضاؤت درست فراهم می‌کند. «الْتَّحَدَّثُمُ الْعِجْلُ» (آیه ٩٢)
- ٦- عشق و علاقه‌ی مُفْرِط، خطرناک است. اگر دل انسان از علاقه به چیزی پر شود، حاضر نمی‌شود حقایق را بپذیرد. «أَشْرِبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلُ» (ممکن است که یکی از دلایل وجوب خمس و زکات در اموال و استحباب اکید صدقه، همین نکته باشد که محبت مال در جان ما رسوخ نکند) (آیه ٩٣)
- ٧- رفتار، بهترین بیان گر افکار و عقاید انسان است. «بِسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ ايمانُكُمْ» (آیه ٩٣)

۹۲ آیه

نمونه‌ی کفر و نافرمانی یهودیان

در این آیه، به ادعای یهودیان مبنی بر ایمان به تورات، پاسخ داده شده است؛ با وجود این که حضرت موسی علیه السلام معجزات فراوانی مانند اژدها شدن عصا، شکافته شدن دریا، ید بیضاء و... داشت، ولی قوم او با کوچکترین آزمایش و امتحان الهی، ایمان خویش را از دست می‌دادند. آنان، در دوران کوتاه غیبت موسی، دعوت سامری برای گوساله‌پرستی را اجابت نمودند و تمام معجزات و دلائل آشکار خداپرستی را فراموش نمودند. بدین‌سان، در دام هوای نفس خویش گرفتار شده و دچار ظلم بزرگی به خویش گردیدند.

۹۳ آیه

۹۳/۱- شنیدیم و معصیت کردیم

این آیه سند دیگری بر ادعای دروغین یهودیان مطرح نموده و می‌فرماید: «از شما پیمان گرفتیم و کوه طور را بالای سر شما قرار دادیم و گفتیم، با کمال قدرت قوانین آسمانی تورات را بگیرید و گوش داده و عمل کنید. اما شما گفتید: ما قوانین را می‌شنویم، ولی عمل نمی‌کنیم». آری! دل‌های آن‌ها به خاطر کفرشان با محبت گوساله آبیاری شده بود. شگفتا! این چه ایمانی است که هم با کشتن پیامبران خدا می‌سازد و هم با گوساله‌پرستی و هم با فراموش کردن میثاق‌های الهی؟! اگر شما مؤمن هستید، ایمان‌تان بد دستوراتی به شما می‌دهد.

۹۳/۲- مراد از عبارت «قالُوا سَمِعْنَا وَ عَصَيْنَا»

این گفتار یهودیان که در برابر عهد و پیمان الهی گفته‌ند: «شنیدیم و معصیت کردیم»، به این معنا نیست که آن‌ها این سخن را به زبان جاری کردند؛ بلکه ظاهراً منظور این است که آن‌ها با عمل خود این واقعیت را نشان دادند، و این یک نوع کنایه‌ی زیبا است که در سخنان روزمره نیز دیده می‌شود.

۹۰ آیه

حسد و تجاوزگری، ریشه‌ی هلاکت قوم یهود

این آیه، علت کفر و ایمان نیاوردن یهود به پیامبر اسلام را حسد و ستم پیشگی آنان می‌داند. آنان فکر می‌کردند که اگر حقیقت را بگویند و به پیامبر ایمان نیاورند، کار او بالا می‌گیرد و همه به او روی آورده و متوجه او می‌شوند و در نتیجه، ریاست، قدرت و نفوذشان در میان توده‌های مردم، کم شده و از بین می‌رود. آری! حسد، مایه‌ی کفر و ریشه‌ی بسیاری از گناهان است. در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است: «بلیس همواره به لشگریانش می‌گوید: «در میان مسلمانان حسد و تجاوزگری راه بیندازید؛ زیرا این دو، نزد خداوند با شرک به او برابر است».

۹۱ آیه

يهود و ادعای دروغ ایمان به تورات

يهودی که سال‌ها منتظر «موعد تورات» بود، به خاطر نژادپرستی و تعصبات کور بهانه آورده و به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و آموزه‌های قرآنی وی ایمان نیاورندند. قرآن می‌فرماید که آنان گفته‌ند: «ما تنها بر آن‌چه به ما نازل شده است (تورات) ایمان می‌آوریم و به غیر آن کافریم!» خداوند در ادامه آیه، دروغ‌گوبی آن‌ها را ثابت می‌کند: «اگر بهانه شما این است که محمد صلی الله علیه و آله و سلم از شما نیست، پس چرا به پیامبران پیشین خودتان ایمان نیاوردید و آن‌ها را کشتید؟!»

۹۱ آیه

يهودیان عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شریک گذشتگان!

از امام صادق علیه السلام نقل شده که آیه‌ی «فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِياءَ اللَّهِ...» درباره‌ی گروهی از یهود نازل شده که در عهد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم زندگی می‌کردند. آنان با دست خود پیامبران را نکشته بودند و در زمان آن‌ها هم نبودند؛ بلکه پیشینیان، این کار را کرده بودند و خدا کار آن‌ها را به یهودیان عصر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم نسبت داد؛ زیرا پیرو گذشتگان خود بوده و به کارهای آنان راضی بودند.